

АЛЕКСАНДАР ПАНЕВ
Институт за национална историја
Скопје

UDC 801.313 : 938.1

Γυδίας, Δαβρείας, Διρβέας – ПРИЛОГ КОН ПРОУЧУВАЊЕТО НА АНТРОПΟΝΙΜΙЈАТА ВО АΝΤΙΧΚΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙЈΑ

Апстракт: Личното име Γυδίας не може да се поврзе со грч. лично име Κυδίας. Имено, Κυδίας етимолошки е поврзано со грч. збор κῦδος, чиј безвучен гутурал не потекнува од индоевропска звучна аспирата. Името Δαβρείας можеби етимолошки е поврзано со индоевропската основа **dhṛbh-*, а личното име Διρβέας со индоевропската основа **dherebh-*.

Проблемот на етничката припадност на античките Македонци научниците се обидуваат да го расветлат врз основа на проучувањето на неколку вида податоци. Речиси при секоја расправа за овој проблем, се наведуваат сознанијата познати од наративните извори, потоа од она што е познато за македонскиот јазик, како и за македонската ономастика. Овој труд, врз основа на проучувањето на неколку лични имиња застапени во Македонија и кај Македонците, би се обидел да придонесе кон проучувањето на антропонимијата во античка Македонија, а со тоа, и кон проблемот на етничката припадност на античките Македонци.

Γυδίας.

Ова име се сретнува во Калиндоја. Неговиот носител е свештеник на богот Асклепиј во 313–312 година во наведениот град.¹ Γυδίας најверојатно е брат на Κερτίμιας, исто свештеник на богот Асклепиј во Калиндоја во 320–319 г. пред н.е.² Името Γυδίας се јавува, колку што му е на авторот на овој текст познато, по прв и единствен пат во антропонимијата на античка Македонија и воопшто во антропономијата на антич-

¹ I. Vokotopoulou, *Ancient Macedonia IV*, Thessaloniki 1986 (во понатамошниот текст Vokotopoulou, *Macedonia IV*), стр. 90, ред 30: "Γυδίας Κερτίμων[ος]" стр. 111; за натписот, неговото датирање, анализа и значење в. *ibid.* стр. 87–106.

² Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 111 : "Ἐράτευσε το 313/12, ἐπτά χρόνια μετὰ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Κερτίμια".

киот свет.³ За неговиот носител можно е да се каже дека е најверојатно Македонец, кој учествувал во експедициите на Александар Македонски, по што заслужено бил награден со посед во градот Калиндоја, каде што заземал видно место. За неговото македонско етничко потекло, сведочи и името на неговиот брат, *Κερτίμας*: ова е строго македонско име, релативно често, присутно на епиграфските извори од Македонија⁴, потоа во Египет⁵, како и во еден наративен извор, но во обликот *Κερδίμας*⁶. Името *Κερδίμας* е проучувано од страна на О. Масон, којшто е на мислење дека етимологијата на ова име не може со точност да се утврди.⁷ Значи, за личноста која го носела името *Γυδίας* може со најголема веројатност да се претпостави дека е од македонско етничко потекло.

Кон толкувањето на појавата на името *Γυδίας*, единствено во античката антропонимија, пријдено е на два начина. Според првиот, што како можност го спомнува И. Вокотопулу, обликот *Γυδίας* е погрешно вдлабен на каменот, наместо *Κυδίας*.⁸ Меѓутоа, оваа претпоставка не може да се смета како валидна. Имено, на натписот од Калиндоја, од една страна не се забележуваат грешки, додека од друга страна, на овој начин би можело да се пријде и кон другите тешко објасниви имиња што се јавуваат за прв пат на овој натпис, како на пример *Γύρος*, *Γυδίας*, *Γάδδυς*, *Ἰκχότας*, *Μύας*, *Σίβρας*⁹, но и кон многу други имиња и појави.

³ исто и Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 111 : "Το *Γυδίας* απαντά για πρώτη φορά στην ελληνική προσωπογραφία".

⁴ А. Tataki, *Ancient Beroëa, Prosopography and Society*, Athens 1988 (во понатамошниот текст Tataki, *Beroëa*) стр. 190, бр. 684: "[—]Κερτίμου", бр. 685: "[—]Κερτίμου", IG X 2,1 бр. 68 ред 35: "Παράμονος (Παραμόνου) φύ(σει) Κερτίμου", SEG 35, 1985 бр. 744 (Мигдонија, I век од н.е.); А. Ριζάκης, I. Τουράτσογλου, *Ἐπιγραφές Ἄνω Μακεδονίας*, Аθίνα 1985. (во понатамошниот текст Rizakis-Turatsoglou, *Ἐπιγραφές Ἄνω Μακεδονίας*) бр. 191 : "Κερτίμμα | Κίλλης".

⁵ сп. О. Masson, *Rev. Phil.* 50, 1976, стр. 31.

⁶ Arr. *Anab.* II 13,7: *Μένωνα τὸν Κερδίμμα*.

⁷ О. Masson, *Rev. Phil.* 50, 1976, стр. 31 : "En ce qui concerne ce nom, dans ses deux variantes principales, il est à peu près évident qu'on a affaire à un élément 'macédonien'. Si l'on écarte les rapprochements illusoire que proposait Russu, peut-on accepter d'interprétation hellénique qui figure déjà chez Fick-Bechtel, reprise par Hoffmann et Bechtel? En partant de *Κερδίμας* (chez Arrien, a), on supposera un composé plausible *Κερδί-μενης, avec premier élément du groupe de *κέρδος*. Mais la variante en -τ-, épichorique en Macédoine est difficile à expliquer, avec cet assourdissement de δ en τ. C'est pourquoi on devra rester sur la reserve".

⁸ Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 112 : "Ἰσως είναι παράλληλος τύπος της *Κυδίας* ή απο λάθος να χαραχθηκε το Γ αντί του Κ".

⁹ сп. Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 108.

Втората можност е предложена од страна на М. Хасопулос, според која $\Gamma\upsilon\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ е македонски „дијалектен облик“ на грчкото име $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$.¹⁰ Односно, според ова толкување звучниот гутурал во името $\Gamma\upsilon\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ одговара на безвучниот неаспириран во грчкото име $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$. Притоа, името $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ многу често е распространето во областите каде што Грците биле населени¹¹, и несомнено етимолошки мора да се поврзе со зборот $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$.¹²

Битно е да се истакне дека во науката речиси еднодушно е застапено мислењето дека една од најзначајните карактеристики на античкиот македонски јазик се состои во третманот на индоевропските звучни аспирати; притоа, на звучните неаспирирани оклузиви во македонскиот им одговараат безвучните во грчкиот.¹³

Проблемот при поврзувањето на името $\Gamma\upsilon\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ и името $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ настанува кога се набљудува етимологијата на зборот $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$ (етимолошки поврзан, како што е претходно образложено, со името $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$): имено, безвучниот неаспириран гутурал во основата на зборот $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$, која е несомнено индоевропска, ни во кој случај не потекнува од индоевропска звучна аспирата.¹⁴

Преку проблемот на поврзувањето на единственото име од Македонија $\Gamma\upsilon\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ со грчкото име $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ се сакаше да се укаже, на извесна смисла, на невозможноста на поврзување на одредени лични имиња од Македонија со одредени „соодветни“ грчки лични имиња или пак зборови, при што името од антропонимијата во Македонија да се смета за „дијалектен

¹⁰ М. Hatzopoulos, *BCH* 111, 1987, стр. 407 : “. . . $\Gamma\upsilon\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$ (= $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$)”, како и нап. 47 на ова место “Kydiás était déjà connu en Macédoine, comme le nom d'un des premiers prêtres éponymes de Cassandree (*SylP*, 332). Le nom apparaît maintenant à Kalindoia quelques années plus tôt aussi bien sous sa forme 'grecque commune' à dentale sourde et sous sa forme dialectale à dentale sonore . . .”

¹¹ I Kirchner, *Prosopographia Attica* I, Berlin 1901, бр. 8923–8928 (поедини примери се од V век пред н.е.); R. M. Fraser, E. Matthews (издавачи), *A Lexicon of Greek Personal Names*, Oxford 1987, s. v. донесува 15 појави на ова име од егејските острва (поедини се од IV век пред н.е.); итд.

¹² сп. F. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen*, Halle 1917, стр. 269–270 (во понатамошниот текст Bechtel, *G. PN*); сп. и P. Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque* (во понатамошниот текст Chantraine, *D. E. L. G.*), стр. 595 : “ $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$ . . . 5”. Dans l'onomastique on a des formes $\text{Kυ}\delta\epsilon\acute{\upsilon}\varsigma$, $\text{Kυ}\delta\acute{\iota}\alpha\varsigma$, $\text{Kυ}\delta\epsilon\acute{\iota}\delta\eta\varsigma$ . . .”

¹³ сп. P. Chantraine, *B. S. L.* 61, 1966, стр. 157 : “Un des traits unanimement attribués au macédonien consiste dans le traitement des sonores aspirées indo-européennes. Aux sourdes aspirées du grec répondent des sonores non aspirées”.

¹⁴ сп. Chantraine, *D. E. L. G.* стр. 595 : “ $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$ est un vieux mot qui exprime la force rayonnante des dieux ou celle qu'ils confèrent. Le sens invite donc à rapprocher le v. sl. *čudo* n., gén. -ese 'miracle, merveille', *čuditi* se 'admirer', mais le mot supposerait un vocalisme **qēu-*”; сп. и Pokorny, *Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch*, Bern 1959 (во понатамошниот текст Pokorny), стр. 587, каде $\text{κ}\acute{\upsilon}\delta\omicron\varsigma$ е поврзан со основата **keu-*, *skeu-*, односно со грч. $\acute{\alpha}\lambda\omicron\upsilon\omega$.

облик“. Така, не е можно личното име Γυδίας да е поврзано со грчкото лично име Κυδίας. Безвучниот неаспириран гутурал во основата на грчкото име Κυδίας не потекнува од индоевропски звучен аспириран гутурал, кој во македонскиот би можел да даде звучен неаспириран гутурал. Односно, личното име од Македонија Γυδίας не би можело да се поврзе со грчкото лично име Κυδίας само врз основа на тоа што во македонскиот облик имаме „γ“ на местото на „κ“ во едно грчко лично име. Ако би се применувал таков начин на приод, навистина голем број зборови досега необјаснети, би можеле да се поврзат со „соодветни“ грчки зборови. Од друга страна, досегашните истражувања укажуваат дека македонските звучни неаспирирани оклузиви стојат на местото на индоевропските звучни аспирирани оклузиви. Овие индоевропски звучни аспирирани оклузиви во грчкиот даваат безвучни аспирирани. Односно, не е можна ни претпоставката дека грчкото име Κυδίας го преземале Македонците и го изговарале како Γυδίας. Пред сè, третманот на индоевропските звучни аспирирани кои во македонскиот даваат звучни неаспирирани оклузиви, како што е повеќе пати овде наведено, е битна одлика на македонскиот јазик, а не „изговарањето“ на грчките безвучни оклузиви во македонскиот како звучни. Дека Македонците можеле да ги изговараат и пишуваат безвучните оклузиви, се гледа и врз основа на ова име: имено, во Македонија е присутно и името Κυδίας, и тоа и на самиот натпис од Калиндоја¹⁵, но и на други места¹⁶.

Името Γυδίας, ако изнесеното толкување се прифати, ни на кој начин не би можело да се третира како поврзано со името Κυδίας. Личното име Γυδίας најверојатно не е изводливо од грчките јазични средства.

Δαβρείας

Како што Ж. До забележал, ова е типично, строго македонско име, чија етимологија еминентните научници ја немаат проучувано и разгледувано¹⁷. Името Δαβρείας или Δαβρείας е присутно на епиграфските споменици од Македонија.

¹⁵ Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 90, ред 27; стр. 111.

¹⁶ Syll.³ 332, на натпис од Касандреја, датиран во самиот почеток на III век пред н.е.: “Ἐφ' ἱερῶς Κυδία”, сп. и М. Hatzopoulos, *Une donation du roi Lysimaque*, Athènes 1988, стр. 23, ред 1 (=М. Διμίτσαζ, ‘Η Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σωζομένοις, Αθήναξε 1896, бр. 763).

¹⁷ J. Daux, *Pulpudeva* 2, 1976, стр. 93 : “Chemin faisant, j'ai rencontré quelques noms dont les spécialistes de l'onomastique macédonienne n'ont parlé ou très peu. Je vous montre seulement le pierre tombale d'un Δαβρείας en Eordée, dont nous connaissons aussi le petit-fils(?) . . . c'est un nom typiquement, rigoureusement macédonien . . .”

Пред крајот на IV век пред н.е. се јавува во Берија¹⁸, Калиндоја¹⁹, додека наодите од Петреско, од локалитетот Градишта (Еордеја) се најверојатно од II-I век пред н.е.²⁰ Ова име е присутно и во Египет²¹.

Досега, ова лично име како да е заобиколувано при проучувањето на македонската антропонимија, и не постои обид за утврдување на неговата етимологија²².

Името Δαβρείας можеби етимолошки е поврзано со индоевропската основа *dh̥mbh-, чие основно значење е „да копа“²³, односно, со основата *dh̥mbhr-, чие постоење би можело да се претпостави врз основа на ерменското *damban*, *dambaran* и грчкото τάφρος²⁴. Во науката, како што е претходно веќе напоменато, во голема мера еднодушно е застапено мислењето дека една од најзначајните карактеристики на македонскиот се состои во третманот на индоевропските звучни аспирати: имено, тие во македонскиот даваат звучни неаспирани оклузивни. Притоа, на нив им одговараат безвучните аспирати во грчкиот²⁵. На тој начин, можеби во македонскиот од индоевропската основа *dh̥mbhr- ни има останато името Δαβρείας, односно Δαβρείας, во значење на оној што ископува, додека во грчкиот се јавува зборот τάφρος, од *θαφρ-, во значење на она што е ископано, т.е. вид на ров, шанец и сл.

Можеби е значајно да се наведе дека во Мала Азија, и тоа во Писидија, се јавува личното име Δαβρελας²⁶; но, секое поврзување со Мала Азија (можеби врз основа на тоа и со фригијската ономастика), во овој стадиум на сознанија, би можело да биде доста произволно.

¹⁸ Tataki, *Beroea*, стр. 139 бр. 362: “Αντιγόνα Δαβρ[είου]”. сп. *ibid.* и стр. 336–337.

¹⁹ Vokotopoulou, *Macedonia IV*, стр. 93, ред 38: Γλαυκίας Δαβρε[α] или Δαβρε[α].

²⁰ Rizakis-Touratsoglou, *Επιγραφεὺς Ἄνω Μακεδονίας* бр. 93, 118; сп. и G. Daux, *BCH* 101, 1977, стр. 348–350.

²¹ сп. D. Foraboschi, *Onomasticon Alterum Papyrologicum: Supplemento al Namenbuch di F. Preisigke*, Milano 1967, s.v. (наведени се три примери); сп. и G. Daux, *BCH* 101, 1977, стр. 348, нап. 51, 52.

²² J. Daux, *BCH* 101, 1977, стр. 347/8: “L’autre, Δαβρείας, qui conclura notre enquête, est strictement macédonien; . . . J. Kalléris ne l’a pas mentionné dans ce qui est paru (I, et II 1 [1976]) de se grande étude sur *les anciens Macédoniens*. Si les noms Ἀβρείας et Λαβρείας sont évidemment formés à partir des adjectives ἄβρος et λάβρος, l’étymologie de Δαβρείας ou Λαβρείας n’apparaît pas.”

²³ сп. Pokorny, стр. 248: “dh̥mbh-, dh̥mbh-, graben”; nur griech. und armen. . . gr. θάπτω (*dh̥mbh-ī̯).”

²⁴ сп. Chantraine, *D.E.L.G.* стр. 423: “θάπτω . . . Le coexistence de *damban*, *dambaran* en arménien et τάφρος permis de supposer un ancien thème en *r/n*”; сп. Pokorny, стр. 248–249.

²⁵ сп. нап. 13.

²⁶ сп. L. Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*, Prag 1964, стр. 139, 243: “Δαβρελας PIS: Δαβρελας Πισίδης belegt bei Heichelheim, *Die auswärtige Bevölkerung in Ptolemaerreich* (Klio, beiheft 18) s. 105”.

Се разбира, наведената етимологија е само непотврдена претпоставка. Целта на ова кратко нецелосно проучување е да се сврти вниманието врз личното име Δαβρέας (Δαβρεΐας) кое, за жал, не е испитувано од страна на еминентните истражувачи на македонската ономастика. Но, готово со сигурност може да се тврди дека ова лично име не може да се приброи кон грчката антропонимија; името Δαβρέας или Δαβρεΐας е строго македонско, чие грчко потекло или етимологија се со-сем исклучени.

Διρβέας

Ова лично име го носи еден од македонските потврдувачи на мирот на Пердика со Атина од 423 г. пред н.е.²⁷ Личното име Διρβέας до сега, барем колку што досегаат познавањата на авторот на оваа статија, нема задоволително етимолошко објаснување; најверојатно нема грчка етимологија, што го има истакнато и еминентниот проучувач на македонскиот јазик и ономастика О. Хофман²⁸. Ј. Русу се има обидено да го поврзе ова име со илирските Δερβανοί. *Derva, Anderva (Anderba)*²⁹.

Во овој краток фрагментарен труд, името Διρβέας е спомнато затоа што Ј. Вокотопулу се обидела да го поврзе со претходно споменатото име Δαβρέας, односно Δαβρεΐας: “. . . Συγγενή μορφή έχει το όνομα Διρβέας (Russu, σ. 80) στην σύνθηκη Πεορίκια-Αθηναίων του 423 π. Χ., IG I² 71”³⁰. Поврзувањето на овие две имиња, колку што се однесува до мислењето на авторот на овие редови, навистина е неосновано. Би можело да се претпостави поврзувањето на личното име Διρβέας со личното име Δρεβέλαος. Името Δρεβέλαος е сметано од страна на разни научници за македонско, епирско, илирско, а корадикално со грчкото Τρεφέλαος³¹. За грчкото лично

²⁷ IG I³ 89 ред 67: Διρβέ[α].

²⁸ O. Hoffmann, *Die Makedonen, ihre Sprache und ihr Volkstum*, Göttingen, 1906, стр. 147 : “Für Διρβε . . . cs finde ich keine gefällige Anknüpfung im Griechischen”.

²⁹ сп. I. I. Russu, *Ephemeris Dacoromana, Annuario della scuola Romana di Roma* 8, 1938, стр. 184 (во понатамошниот текст Russu, *Eph. Dac.*); сп. и P. Kretschmer, *Glotta* 22, стр. 121; за имињата Δερβανοί, *Derva, Anderva (Anderba)* в. A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier* I, Wien 1957, стр. 96.

³⁰ Vokotopoulou, *Macedonia* IV, стр. 113, нап. 96.

³¹ Појавата на ова име ја имаат проучувано повеќе еминентни научници; сп. I. Russu, *Eph. Dac.* стр. 184–185 : “. . . Il nome può essere macedone od epirotico; in greco Τρεφέλαος . . . da *dhrebh- . . .”; A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier* I, Wien 1957, стр. 129 : “. . . Freilasse aus dem perrhäbischen Azoros. Der Name ist wohl illyrisch und entspricht griech. Τρεφέλαος (P. Wahrmann, *Gl.* 19, 1931, 167; v. Blumenthal, *IF* 49, 1931, 169 ff.)”; I. Pudić, *Godišnjak ANUBiH* 8, *Centar za balkanološka istraživanja* 8, стр. 182 : “Drebe-laos (PN), sigurno maked. = grč. Τρεφέ-laos hranitelj, hranilac naroda”.

име Τρεφέλαος готово со сигурност може да се претпостави дека е етимолошки поврзано со грч. τρέφω³², кое се изведува од индоевропската основа **dherebh-*³³.

На тој начин, од индоевропската основа **dherebh-* во македонскиот, во кој звучните неаспирирани оклузивни стојат на местото на индоевропските звучни аспирирани оклузивни, се јавува личното име Διρβ-έας, со постаро формирање, но и името Δρεβέλαος. Се разбира, ова е само непотврдена претпоставка, која би барала подетално објаснување и истражување.

Фрагментарното разгледување на личните имиња Γυδίας, Δαβρείας и Διρβέας, кои ѝ припаѓаат на антропнимијата на античка Македонија, имаше за цел да укаже на два момента. Прво, заради што е земен примерот на името Γυδίας, е дека без валидно проучување не е можно случаите од антропониимијата во Македонија каде ни се јавува звучен неаспириран оклузив веднаш да ги приближиме до имиња или зборови во грчкиот јазик во кои на тоа место стои беззвучен аспириран или неаспириран оклузив. Би било пожелно, во таков случај, да се проучи етимологијата на името или зборот од грчкиот со кои би можеле овие имиња од Македонија да се поврзат. Во случај кога „соодветниот“ беззвучен аспириран или неаспириран оклузив во грчкото име или грчкиот збор со кој би се поврзал звучниот неаспириран оклузив во личното име од Македонија не потекнува од индоевропска звучна аспирата, таквиот начин на изнаоѓање на етимологија на името од Македонија не би можел да биде прифатлив. Ваквите случаи потребно е потемелно етимолошки да се истражат, а не едноставно да се наведе дека „дијалектниот облик“ на грчкото име или збор е соодветното македонско име. Можно е наведената „соодветност“ да е случајност, а името од Македонија да има сосем различна етимолошка поврзаност, и тоа не со грчкиот јазик.

Втор битен момент на кој сакаше да се укаже во овој труд е можното постоење на повеќе имиња и зборови во македонскиот јазик во кои се јавува звучен неаспириран оклузив на местото на индоевропските звучни аспирати. Наведената појава, која одредени еминентни научници не сакаат да ја

³² За етимологијата на грч. Τρεφέλαος сп. Bechtel, G. *PN* стр. 432; в. и Chantraine, D.E.L.G. стр. 1133 – 1135 : “τρέφω . . . Onomastique: des composés, Διειτρέφης, Διοτρέφης, Έρμιοτρέφης, etc., Τρεφέ-λεως . . .”.

³³ сп. Pokorný, стр. 257 : “*dherebh-*, gerinnen, gerinnen machen, ballen, dickflüssig’, гр. τρέφειν, τετροφέναι, gerinnen, fest sein’, τρέφω . . . as. *derbi* (*dar-ia), kräftig, böse’, afries. mnd. *derve*, derb, geradezu’ . . .”.

прифатат³⁴, како што укажува П. Шантрен, е единствената врска која би можела јасно да се воспостави помеѓу извесен број македонски и грчки зборови, односно, македонски и грчки лични имиња³⁵; и како што од истиот автор понатаму е укажано, оваа врска ни на кој начин не би требала да се интерпретира како дијалектен третман, туку, токму таа врска е доволна за детерминација на карактерот на македонскиот како индоевропски јазик, но јазик чија структура е изразито диференцирана од грчкиот и неговите дијалекти³⁶.

Антропонимијата на античка Македонија, и покрај релативно добрата проученост, благодарение на новите откритија сепак нуди валиден материјал врз основа на кој се можни подетални сознанија за античките Македонци.

27.VI 1993

³⁴ на пр. J. Kalléris, *Les anciens Macedoniens* II, 1, Athènes 1976, стр. 329–461; стр. 459 : “Au fait, il s’agit là, comme on l’a vu en détail, d’une assertion d’allure scientifique totalement éronée qui ne repose que sur une série de vieux malentendus; la témoignage, par exemple, ‘des grammariens anciens’, que les érudits modernes persistent à invoquer en sa faveur, n’est en réalité que la conséquence fatale de leurs étymologies empiriques et largement fantaisistes; . . . de toute cela, il ne subsiste, comme on vient de le voir également, que les cas de Βερενίκη et, apparemment, de Κεβαλίνογ, c’est-à-dire de deux noms propres de formation manifestement grecque; l’anomalie qu’ils présentent ne saurait, isolée comme elle est, justifier ou étayer la ‘caractéristique’ (ou la ‘loi’) du macédonien en question, pas plus que la même anomalie ne peut autoriser des conclusions analogues lorsqu’elle se rencontre ici et là dans des noms propres de la Grèce du sud . . .”.

³⁵ P. Chantraine, *B.S.L.* 61, 1966, стр. 158 : “Ce dernier trait est le seule correspondance que l’on puisse poser clairement entre un certain nombre de mots macédoniens et grecs”.

³⁶ P. Chantraine, *B.S.L.* 61, 1966, стр. 158 : “On doit admettre, d’une part que le traitement de sourde aspirée est caractéristique du grec dans son ensemble, de l’autre que le traitement de sonore non aspirée qui ne peut remonter à l’aspirée sourde du grec commun, suffit à déterminer le caractère du македонien comme lanque indoeuropéenne, mais une lanque dont la structure est franchement différenciée de celle du grec et de ses dialectes”.

RÉSUMÉ

A. Panev: Γυδίας, Δαβρείας, Διρβέας – CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DE L'ANTHROPONYMIE EN MACÉDOINE ANTIQUE

Γυδίας est le nom propre du prêtre d'Asclépius de 313–312 avant notre ère à Kalindoia, le plus probablement Macédonien, cf. I. Vokotopoulou, *Ancient Macedonia IV*, Thessaloniki 1986, p. 87–114. Le nom Γυδίας apparaît pour la première fois et une seule fois dans l'anthroponymie de la Macédoine antique et dans l'anthroponymie du monde antique en général. I. Vokotopoulou, *l. c.*, mentionne une possibilité – que la forme Γυδίας a été creusée d'une manière erronée dans la pierre, au lieu de Κυδίας, ce que l'auteur du présent texte n'accepte pas. M. Hatzopoulos, *BCH* 111, 1987, 407, d'autre côté, propose que le nom propre Γυδίας soit considéré comme "forme dialectale" Κυδίας, c'est-à-dire que la gutturale sonore dans le nom Γυδίας correspond à celle sourde non-aspirée dans le nom grec Κυδίας, qui – sans doute doit être liée étymologiquement au mot κῦδος. Le problème entre la liaison du nom Γυδίας et du nom Κυδίας surgit quand on observe l'étimologie du mot κῦδος; justement, la gutturale sourde non-aspirée dans le thème du mot κῦδος – qui sans doute est indo-européen – ne provient absolument pas de l'aspirée^e sonore indoeuropéenne, cf. P. Chantraine, *D.E.L.G.* p. 595, Pokorny p. 587. Comme on sait, le traitement des aspirées sonores indo-européennes – qui dans la lanque macédonienne produisent des occlusives sonores non-aspirées et sourdes dans la lanque grecque – est le seul correspondance que l'on puisse poser clairement entre la lanque macédonienne et grecque. Selon l'opinion de l'auteur, la liaison entre un nom provenant de la Macédoine et du nom ou du mot grec – où à l'occlusive sonore non-aspirée du nom provenant de la Macédoine correspond celui sourd du nom ou du mot grec – peut être réalisée uniquement si l'occlusive sourde dans le nom ou le mot grec provient étymologiquement de l'aspirée sonore dans le thème connu indo-européen. Il en suit que le nom propre provenant de Macédoine Γυδίας ne pourrait être lié au nom propre grec Κυδίας uniquement en base du fait que dans la forme macédonienne nous avons un „γ“ au lieu de „k“ dans un nom propre grec. Ce phénomène peut-être représente un pur hasard. Le nom Γυδίας n'a pas encore une étimologie acceptable. L'auteur de la présente ouvre a voulu – à l'aide du dit nom propre – démontrer qu'il est impossible que les cas de l'anthroponymie en Macédoine – ou l'occlusive sonore non aspirée apparaît – doivent être liés aux noms ou aux mots en grec dans lesquels à la même place se trouve l'occlusive sourde aspirée ou non-aspirée, sans l'étude de l'étimologie du nom ou du mot grec; dans le cas où l'occlusive sourde aspirée ou non-aspirée dans le nom ou le mot grecs „correspondant“ avec lequel on pourrait lier l'occlusive sonore non-aspirée dans le nom propre provenant de la Macédoine, ne provient pas de l'aspirée sonore indo-européenne, la liaison étimologique ainsi prouvée n'est pas certaine.

Δαβρείας est un nom typiquement, rigoureusement macédonien, confirmé dans plusieurs inscriptions de la Macédoine et dont l'étimologie n'a pas été encore étudiée et examinée par les savants éminents, cf. J. Daux, *Pulpudeva* 2, 1976, p. 93, et J. Daux, *BCH* 101, 1977, p. 347/8. L'auteur de la présente oeuvre expose la possibilité de la

liaison étimologique avec le thème **dhmbhr-*, cf. Pokorny, p. 248-9, P. Chantraine, *D.E.L.G.* p. 423.

Διρβέας, IG I³ 89, 1.6., se trouve dans le présent texte à cause de son rapprochement par I. Vokotopoulou, *Ancient Macedonia IV*, Thessaloniki 1986, p. 113, note 96, au nom examiné préalablement Δαβρείας. Un tel rapprochement n'est pas accepté par l'auteur de la présente oeuvre et il propose son rapprochement étimologique au nom propre macédonien Δρεβέλαιος (cf. Russu, *Eph. Dac.* p. 184-185), du thème indo-européen **dherebh-*, cf. Pokorny, p. 257.